

ALEXANDRA MARIA BOLOMEY

19 sept. 1932 – 16 iulie 1993

Fericii cei prigonii pentru dreptate...

La 16 iulie, când ultimele raze ale soarelui se pierdeau pe drumul fără pulbere al bătrânului Danubius, în preajma tell-ului de la Hârșova, în mod neașteptat și absurd se despărțea de noi pentru totdeauna una dintre cele mai remarcabile personalități ale arheozoologiei românești și europene și mai dragi prietene.

Alexandra Bolomey s-a născut în București la 19 septembrie 1932. Școala primară și primul ciclu liceal (1939–1948) le-a absolvit la Institutul Sf. Maria (Pitar-Moș), iar cursul superior la Liceul Ortodox (1948–1951) din București, unde urmează și termină în mod strălucit și Facultatea de Biologie (secția zoologie) din cadrul Universității. Dacă tezele de licență sunt de regulă opere compiloratorii, aceea a Alexandrei Bolomey — *Studiul comparativ al Hyaemidelor fosile și actuale* a constituit rezultatul cercetărilor personale făcute în anii studenției asupra materialelor fosile descoperite pe șantierul antropologic și arheologic din Peștera Muierilor de la Baia de Fier.

Cu începere din 1955 lucrează la Institutul de Arheologie, în cadrul sectorului paleolitic, participând totodată la șantierele de la Baia de Fier, Ohaba-Ponor, Nandru, Ceahlău, Băile Herculane și organizând pentru prima dată în istoria acestei instituții colecția paleontologică paleolitică.

Încadrată în 1961 prin concurs ca antropolog, și promovată în 1966 cercetător științific la Centrul de cercetări antropologice și activând la secția de paleoantropologie, va fi obligată să-și îndrepte cercetările spre noi orizonturi. Tematica de antropologie istorică a secției i-a impus orientarea cercetării în direcții total diferite de cele practicate anterior : pe de o parte, prin deschiderea șantierului Bugiulești-Olteț (unde a participat efectiv între 1960–1967) către problematica de antropogenză, pe de

altă parte pentru tema de etnogeneză, unde era necesară coordonarea studiilor de paleozoologie cu cele de antropologie fizică, spre analiza faunei din cimitire și așezări care se întind în timp din neolitic până în Evul mediu.

Pentru aceasta efectuează în același timp determinarea speciilor de animale din depozitul de la Bugiulești, fapt ce permite stabilirea vârstei acestuia (rezultatele păstrându-și și azi valabilitatea), precum și resturile de animale din cimitirele de la Spanțov, Târgșor, Lunca, Histria — bazilică (perioada migraților), dar și din diversele etape de existență ale cetății Histria, începând din sec. V a. Chr. până în epoca romană, extinzându-și studiile și asupra unor așezări neolitice — ex. Vărăști A, Căscioarele etc. Plină de solitudine, analizează și predă colegilor din Institutul de Arheologie numeroase buletine de analize asupra unor importante loturi de materiale osteologice, buletine ce au rămas adesea nevalorificate, rătăcite prin dosarele cercetătorilor.

Simțindu-se tot mai acut lipsa unor laboratoare interdisciplinare la Institutul de Arheologie, la insistențele profesorului Vladimir Dumitrescu (șeful de atunci al secției paleolitice), în anul 1969, Alexandra Bolomey acceptă revenirea la Institut, ca cercetător științific principal. Dar după o întrerupere de opt ani reluarea preocupărilor asupra problemelor paleoliticului necesitau în primul rând o documentare intensă privind nu numai noile descoperiri, dar mai cu seamă noile orientări ale cercetării, modul de abordare mai multidisciplinar și mai științific documentat în interpretarea rezultatelor. Alexandra Bolomey nu va precupeți nici un efort, iar rezultatele se vor concretiza în studii ca acelea asupra faunei epipaleolitice de la Cuina-Turcului, sau a rolului mamiferelor în economia așezărilor de la Icoana — Răzvrata — Veterani, al căror răsunset internațional a fost remarcabil. De altfel rezultatul recunoașterii internaționale a fost și alegerea ei ca membru și mai apoi ca membru de onoare al Comitetului Internațional de Arheozoologie I.C.A.Z. Pe aceeași linie a prestigiului internațional de care se bucura se înscriu în egală măsură participarea ei la reuniuni ca acelea de la Weimar, Budapesta, Londra, Halle, la cercetări de teren întreprinse în Grecia de arheologii englezi (1972), precum și bursa de documentare oferită de British Council în Marea Britanie (1974). Reîntoarsă din Grecia impune, pentru puținii care o vor urma *Noi moduri de abordare a cercetării preistorice*.

Dar, din păcate, în 1975, ca urmare a unui absurd decret comunist (de reducere a corpului de cercetare) conducerea de atunci a Institutului de Arheologie împreună cu (de trista amintire) Academie de științe sociale și politice renunță pur și simplu la laboratoarele interdisciplinare. Urmează anii crunți cu program de „imbecilizare” forțată din Muzeul de istorie națională condus de un comunist incompetent (Fl. Georgescu), secondat de un colonel de securitate (Coleșică) când cercetarea este pur și simplu irecută în ilegalitate și cărțile scoase din birouri. Toate încercările făcute de-a lungul anilor de Alexandra Bolomey de a reveni într-un institut de cercetare (fie la Arheologie, fie la Antropologie) s-au lovit de un zid — să-l numim eufemistic — de indiferență.

Și, cu toate acestea, în ciuda tuturor restricțiilor și a ostilității directorului-dictator, ea își va continua — în măsura posibilului — activitatea de cercetare în colaborare fie cu unii membri ai Institutului de Arheologie (participând la săpături pe șantierul neo-eneolitic de la

Gumăzești și Drăgușeni), fie cu laboratorul de antropologie al Institutului „V. I. Babeș” (reluarea cercetărilor de la Bugiu-lești), fie cu unele muzee județene (așezările de la Poduri și Parța). Cu greu se reiau de către Muzeul din Constanța în colaborare cu Muzeul de istorie națională și săpăturile din tell-ul de la Hârșova, din al cărui colectiv a făcut parte până în cea din urmă clipă a vieții.

Studiile moderne din ultima perioadă urmărind în mod special reconstituirea condițiilor de mediu ale omului în etapele preistorice și relațiile dintre om și mediu ambiant impuneau nu numai cercetări interdisciplinare dar și prezența diversilor specialiști (palinolog, geolog, chimist, sedimentolog etc.) pe șantiere. Alexandra Bolomey a fost o astfel de permanență la săpăturile arheologice ca cele de la Nandru, Baia de Fier, Ceahlău, din Clisura Dunării, Grumăzești, Drăgușeni, Poduri, Parța, Hârșova etc., dar în același timp și o pavază împotriva liberei fantezii a arheologului ce-i stătea alături. Implicându-se direct și în cercetarea de teren, fiecare interpretare a unei descoperiri era riguros analizată și nu promova fără judicioase argumentări logice și faptice, fără analogii și implicații socio-culturale. Adeseori studiile ei și-au alăturat cercetători din alte domenii — arheologi, paleobotaniști, geologi etc.

La îndemnul și alături de profesorul Vladimir Dumitrescu (și Fl. Mogoșanu), singurul din generația lui (și nu numai a lui) care a înțeles și sprijinit cercetarea interdisciplinară, au realizat visul lui Vasile Pârvan — o preistorie a României, *Esquisse d'une Préhistoire de la Roumanie*, onorată de Academia Română cu prestigiosul premiu „Vasile Pârvan”.

Sortită, ca mulți din generația noastră, tuturor vicisitudinilor, luptându-se, câștigând, pierzând, dar necedând, generoasă, minte analitică, inteligență scripitoare, cultură pe măsură, condei elegant dar exigent, bibliografie la zi, Alexandra Bolomey pleacă lăsând în urma ei hăuri peste care generațiile viitoare vor avea dificila sarcină de a construi punți.

A sintetizat ca nimeni altul esența menirii noastre, cu puțin înainte de a se duce în lumea celor drepți, a răspuns indoielilor mele: „a avea posibilitatea de a înțelege înseamnă mai mult la un moment dat în istoricul cercetărilor decât a face. La ora actuală orice arheolog-preistorician sau protoistorician are obligația să înțeleagă ce anume înseamnă arheologia viitorului, care implică partea biologică a omului. Vrem nu vrem omul contează — în el este UMANUL — biologicul (supraviețuire, economie, palpabil, material) și DIVINUL (al cărui domeniu se reflectă numai speculativ în arheologie)”. Poate acesta îi va fi fost testamentul.

Odihnește-te în pace, scumpă prietenă.

Sit tibi terra levis.

SILVIA MARINESCU-BÎLCU

LISTA DE LUCRĂRI

1. Șantierul arheologic Baia de Fier (Peștera Muierilor), raport, Materiale, 3, 1957, p. 13—25 (în colaborare).
2. Șantierul arheologic Baia de Fier (Peștera Cernădia), raport, Materiale, 3, 1957, p. 25—26 (în colaborare).
3. Șantierul arheologic Ohaba Ponor (1955), Materiale, 3, 1957, p. 29—37 (în colaborare).

4. Șantierul arheologic Nandru (1955), Materiale, 3, 1957, p. 29—37 (în colaborare).
5. Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956, I. Dobrogea, Materiale, 5, 1959, p. 15—22 (în colaborare).
6. Date asupra resturilor de animale de la Șcheia (Suceana), în Gh. Diaconu și N. Constantinescu *Celatea Șcheia*, București, 1960, p. 136—138.
7. Notă asupra resturilor fosile de la Buda, Materiale, 7, 1961, p. 25—27.
8. Șantierul arheologic Bicaz, Materiale, 7, 1961, p. 37—41 (în colaborare).
9. Fauna fosilă din peștera Gura-Cheii-Râșnov, Materiale, 8, 1962, p. 119.
10. Cele mai vechi mărturii ale vieții omului descoperite în țara noastră, St. Cert. Antrop., 1, 1964, 1, p. 39—46 (în colaborare).
11. Considerațiuni asupra faunei neolitice din Valea Dunării, de la Căscioarele, St. Cert. Antrop., 1, 1964, 2, p. 189—192.
12. Studiul osteologic al calului din mormântul de călăreț de la Târșor, St. Cert. Antrop., 2, 1965, 1, p. 63—68.
13. Materiale paleofaunistice de la Histria, St. Cert. Antrop., 2, 1965, 2.
14. Contribution à la connaissance de la morphologie de *Pliotragus ardeus*, Revue Roumaine de biologie, s. zoologie, 10, 1965, 5, p. 315—323.
15. Die Fauna zweier villafrankischen Fundstellen Rumäniens, Berichte der Geol. Ges. DDR, 10, 1965, 1, p. 77—88.
16. Matériaux paléofauniques d'Histria, Annuaire roumain d'anthrop., 2, 1960, p. 29—35.
17. La faune des sites paléolithiques de Ceahlău, Dacia, N. S., 10, 1966, p. 114—116.
18. Equidele din movila XII în necropola tumulară de la Histria în Histria, II, București, 1966.
19. Fauna neolitică din așezarea Boian A de la Vărăști, St. Cert. Antrop., 3, 1966, 1, p. 27—34.
20. Ofrande animale în necropole de secolul al IV-lea. St. Cert. Antrop., 4, 1967, 1, p. 25—35.
21. Despre osemintele de cal din mormântul tracic de la Agighiol, St. Cert. Antrop., 5, 1968, 1, p. 27—31.
22. Über die Säugetierfauna der neolithischen Siedlung von Căscioarele, Annuaire Roumain d'anthrop., 5, 1968, p. 19—29.
23. Ofrande animale în necropola romano-bizantină de la Histria, St. Cert. Antrop., 6, 1969, 1, p. 31—36.
24. Câteva observații asupra faunei de mamifere din straturile romanello-aziliene de la Cuina Turcului, SCIV, 21, 1970, 1, p. 37—39.
25. The present stage of knowledge of Mammal exploitation during the Epipalaeolithic and the Earliest Neolithic on the territory of Romania, în *Domestikationsforschung und Geschichte der Haustiere*, Budapesta, 1973, p. 197—203.
26. Noi moduri de abordare a cercetării preistoriei, SCIV, 24, 1973, 4, p. 621—623.
27. The economy of the Late Epipalaeolithic at the Iron Gates: the evidence on bones, Dacia, N. S., 17, 1973 p. 41—52.
28. Colaborare la Dicționar de istorie veche a României, vocile „Om”, „Evoluție”, „Paleontologie”, „Villafranchian” etc., București, 1976.
29. Inventory of the animal bones from an Early Iron-Age Grave, Thracio-Dacia, 11-ème Congrès Intern. de Thracologie, București, 1976.
30. Pe marginea analizei arheosteologice a materialului de la Cârcea-Dolj, SCIV.A, 27, 1976, 4, p. 465—475.
31. Why no Early Neolithic in Dobrogea?, Dacia, N. S. 22, 1978, p. 5—8.
32. Gospodărirea animalelor în așezarea neolitică de la Fărcașu de Sus, SCIV, 30, 1979, 1, p. 3—10.
33. Analiza resturilor de animale din locuirea Starčevo-Criș de la Cârcea-Viaduc, Anuarul Muzeului Olteniei, 1, 1980, p. 9—25.
34. Economia animală în așezarea cucuteniană de la Drăgușeni Botoșani, Materiale, Tulcea, 1980, p. 103—107.
35. Contribuție la cunoașterea economiei animale a culturii Boian în lumina materialelor de la Căscioarele, jud. Călărași, Cercet. Arh. MÎRSR, 5, 1981, p. 169—193.
36. Cap. Background to the Palaeolithic și Man and His Environment after 6000 B. C. în VI. Dumitrescu *Prehistoric Romania from the beginning to 1000 B. C.*, Cambridge Ancient History, Cambridge, 1982.
37. Noi descoperiri de oase umane într-o așezare cucuteniană, Cercet. Arh. MÎRSR, 6, 1982, p. 159—173.
38. Cap. II, VI și VIII în Vladimir Dumitrescu și colab., *Esquisse d'une Préhistoire de la Roumanie*, București, 1983.
39. Ecological, Economic and Behavioural Aspects of the Cucuteni A4 Community at Drăgușeni, Dacia, N. S., 28, 1984, p. 41—46 (în colaborare).
40. Considerații asupra resturilor de mamifere din stațiunea graveliană de la Lespezi-Lutârie (jud. Bacău), Carpica, 20, 1989, p. 271—295.

41. *Preliminarii despre resturile de animale din stațiunea neo-eneolitică de la Parfa*, SCIVA, 39, 1988, 3, 207—221.
42. *Industria osului în așezarea cucuteniană de la Drăgușeni-Ostrov*, SCIVA, 39, 1988, 4, p. 331—353 (în colaborare).

LUCRĂRI INEDITE

- *Contextul faunistic al locuirii paleolitice de la Baia de Fier*, 1965, Centrul de cercetări antropologice.
- *Fauna epipaleolitică și neolitică de la Cuina Turcului și paleoecologia sa*, 8.IV. 1970, Institutul de arheologie.
- *Mamiferele și rolul lor în economia așezărilor Icoana-Răzvrata-Veterani (Porțile de Fier)*, 21.XII.1971, Institutul de arheologie.
- *Noi moduri de abordare a cercetării preistoriei și aplicarea lor la interpretarea paleoliticului superior din Epir (Grecia)*, 31.I.1973, Institutul de Arheologie.
- *Dobrogea în neoliticul timpuriu*, sesiunea „Pontica”, Constanța, 1977.
- *Ecologia umană și animală în paleoliticul din Moldova*, sesiunea „De la fundamental la aplicativ în cercetarea antropologică”, București, 1—2.XI.1978.
- *Evoluția economiei animale în neo-eneoliticul Câmpiei Române*, sesiunea CCES, XII. 1978.
- *Economia animală în așezarea cucuteniană de la Drăgușeni-Botoșani*, Sesiunea de rapoarte de săpături, Tulcea, martie, 1980.
- *Raportul dintre locuințe și repartiția oaselor de animale în așezarea cucuteniană de la Drăgușeni-Botoșani*, Sesiunea de rapoarte de săpături, Brașov, martie 1981.
- *Noulăți osteologice în așezarea cucuteniană de la Drăgușeni-Botoșani*, 1982. Sesiune rapoarte Vaslui, 1982.
- *Despre prelucrarea osului și cornului — Exemplificate pe materiale de la Drăgușeni-Ostrov*. Colocviu neo-eneolitic, București, 1986.